

Ренкас Б.О., Бутузова Л.П. Особливості розвитку ігрової діяльності дошкільників з тяжкими порушеннями мовлення // *Materials XXII International scientific and practical conference «Modern Scientific Research: Theoretical and Practical Aspects» (May 8-10, 2024) Oslo, Norway. International Scientific Unity, 2024. Pp.157-160.* Режим доступу: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2024/05/Modern_scientific_research_theoretical_and_practical_aspects_May_8_10_2024_Oslo_Norway.pdf

**XXII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
MODERN SCIENTIFIC RESEARCH: THEORETICAL AND PRACTICAL
ASPECTS**

Наукова секція – 25. Педагогіка, філологія та лінгвістика

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДОШКІЛЬНИКІВ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ
МОВЛЕННЯ**

Ренкас Богдана Олександрівна

здобувачка магістерського рівня вищої освіти
зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта»

Житомирський державний університет імені Івана Франка
bogdanaverbelchuk@gmail.com

Бутузова Лариса Петрівна

кандидатка психологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка
lorabutuzova@gmail.com

Мовлення є однією з найважливіших функцій людини, засобом її спілкування, мислення, структурування активності та діяльності. Будь які порушення в розвитку мовлення критично впливають на розвиток дитини, обтяжуючи її спілкування з навколишнім світом, призупиняють формування пізнавальних процесів, тобто перешкоджають розвитку повноцінної особистості. Тенденцією українського сьогодення є те, що зростає кількість дітей з відхиленнями мовленнєвого розвитку, в тому числі із тяжкими порушеннями мовлення [2]. Саме тому нагально постає питання підвищення ефективності організації інклюзивного та корекційно-розвивального навчання дітей з цією нозологією на етапі здобуття ними дошкільної освіти.

Порушення мовлення – це група різних видів порушень розвитку мовлення, які різняться за етіологією, патогенезом, ступенем порушення і перебігу мовленнєвого розвитку. Мовлення таких дошкільників не відповідає нормотиповому онтогенезу. Можливості та умови формування ігрових компетенцій дошкільників з нейротиповим та нейроатиповим розвитком можуть різнитися [3]. До складу основних компонентів ігрової компетентності

дитини дошкільного віку (згідно Державного стандарту дошкільної освіти 2021) входять здатності до [3, с.18]:

- розширення досвіду, який дозволяє дитині розв'язувати власні виникаючі проблеми;
- застосування знань та умінь у типових та нових ігрових ситуаціях;
- можливості процесі гри діяти адекватно, гнучко та ефективно;
- усвідомлено приймати рішення в ігровій ситуації;
- досягати успіху в різних видах ігрової діяльності тощо.

Таким чином, ігрова компетентність дитини з тяжкими порушеннями мовлення є максимально можливою реалізацією її потенціалу щодо використання наявного та здобуття нового досвіду, знань та особистісного розвитку.

Оскільки гра є провідною діяльністю в дошкільному віці (Д.Б. Ельконін), то вона є й ефективним засобом корекції та розвитку мовлення дошкільників з різними типами порушень. Ситуація гри перетворює учбову діяльність на радісну захоплюючу пізнавальну активність із запам'ятовування, повторення, закріплення або засвоєння інформації, а емоційний перебіг гри активізує всі психічні процеси і функції дитини дошкільного віку. Щоденна ігрова діяльність сприяє виправленню наявних симптомів мовленнєвого недорозвитку та профілактиці виникнення нових. Гра є фундаментом в системі фізичного морального трудового естетичного виховання дітей, вона сприяє підвищенню життєвого тону дитини, активізує її задовольняє соціальні потреби особисті інтереси. Складовою становлення дошкільника як особистості є мовленнєва діяльність. Вона включає вміння користуватися мовленням у різних ситуаціях, застосовуючи як вербальні, так і невербальні знакові системи спілкування [7].

Основними порушеннями мовлення у дошкільному віці є: дислалія, ринолалія, алалія, дизартрія, заїкання, дислексія, дисграфія, фонетико-фонематичний та загальний недорозвиток мовлення [4]. Недорозвиток мовлення - складне порушення розвитку, за якого спостерігаються не лише вади вимови словника, граматичної будови зв'язного мовлення у дітей-дошкільників, але й розвиток ігрової діяльності в них відстає [4].

Дошкільники з важкими порушеннями мови в іграх реперзентують рольові ситуації з використанням іграшок і предметів, але самостійно не застосовують предмети. Вони прагнуть контактувати з однолітками, однак вони частіше носять характер спільної рухової активності. Такі дошкільнята спостерігають за грою, копіюють дії інших з іграшками. Зміст гри дитина не розуміє, тому передає зовнішній аспект дії. Діти з тяжкими порушеннями мовлення в більшості випадків граються наодинці. Рівень взаємодії з однолітками відповідає найнижчим показникам [6].

Н.В. Фурман [6] виділила кілька стратегій ігрової діяльності серед дошкільників із важкими порушеннями мовлення. Першу стратегію демонструють діти, які не можуть самі організувати певну гру або гру з іграшками. В таких дітей інтерес до однієї і тієї ж іграшки нестійкий. Другу групу складають діти, які вміють організувати гру з іграшками. Їх гра характеризується стійкістю, діти є зосередженими, але розподіл іграшок за

темами не спонукає дітей до проведення рольової гри. Тематика ігор та виконання ролей під керівництвом дорослого при об'єднанні дітей в групу для гри є не ефективними для проведення її. Це пов'язано з тим, що діти з порушеннями мови граються з іграшками мовчки. Можуть іноді дії копіювати звуками, криком. Для таких дітей використовують звернене й незвернене мовлення. У ігри з іграшками включають мовленнєві інструкції, за умови знання дітьми значень запропонованих слів. Конкретні дії з предметами й іграшками пов'язуються з можливістю, досвідом дитини.

Діти з порушенням мовлення рольові ігри засвоюють повільно і недостатньо якісно, оскільки вони одноманітні за змістом і не розгорнуті за сюжетом. Складність полягає у необхідності певний час в грі виконувати надану дитині роль з дотриманням певних правил. Така дитина важко зосереджується, не може виконувати необхідні дії, послідовно чергувати їх за сюжетом гри. Пасивна дитина, переважно, не бере участь в колективних іграх, оскільки не розуміє правил та змісту гри. Гра такої дитини стереотипна, часто це маніпулювання предметами, іграшками [6].

До несприятливих чинників, які впливають на розвиток ігрової діяльності дітей з порушенням мовлення, можна віднести і сам характер недоліків мовленнєвого розвитку (недосконала звуковимова, збіднений словниковий запас, порушення граматичного мовленнєвого складу). Недосконалість загальної і мовленнєвої моторики спричинює втому у дітей, з'являються труднощі. Необхідно знайти динамічний стереотип у процесі гри. Такі діти не можуть переключитися з одного виду діяльності на інший.

Для дошкільнят з алалією, із значною затримкою розумового розвитку, гра та її правила є недоступними. Одноманітність ігор має наслідувальний характер, бо обмежуються діями з іграшками. Дитина з алалією отримує інформацію з навколишнього середовища поверхнево і гра не має змісту та чітких дій. Такі діти мають другорядні ролі, уникаючи спілкування словами. У процесі гри слова використовуються для називання предметів [5].

Діти, що заїкаються у грі поводяться несміливо. Вони не вміють визначити її мету, виконують другорядні ролі або роль глядачів. В разі посилення заїкання діти замикаються в собі, не граються з однолітками [1].

Розвиток ігрової діяльності у дітей з тяжким порушенням мовлення відбувається в процесі впливу слова дорослого та його безпосереднього керівництва. Спочатку ігрові дії проходять з обмеженим спілкуванням. Саме це впливає на звуження гри, збіднення змісту та сюжету. Без відповідного навчання гра, спрямована на збагачення словника і отримання життєвого досвіду дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями, не формується самостійно.

Список використаних джерел:

1. Динник Б.С. Використання ігор у корекційній роботі з дітьми із заїканням // *Актуальні проблеми корекційної педагогіки, психології та реабілітації: матеріали I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (14 лютого 2017 року, м. Суми)*. Суми: ФОП Цьома С.П., 2017. с. 10-13.

2. Рібцун Ю.В. Дитина з порушенням мовленнєвого розвитку. К.: Літера ЛТД, 2019. 40с.
3. Тарасун В.В. Гра дошкільника з порушеннями мовлення: теорія і практика. Підручник. Київ: «Книга-плюс». 2023. 364 с.
4. Тищенко В.В. Класифікації порушень мовленнєвого розвитку: сучасний стан, протиріччя та шляхи їх усунення // *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Корекційна педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 30. с. 109-116.
5. Трофименко Л.І. Шляхи подолання загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку: монографія. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 104с.
6. Фурман Н.В. Використання ігрових прийомів у подоланні тяжких порушень мовлення у дітей дошкільного віку: Методичний посібник для вчителів-логопедів. Кам'янець-Подільський, 2017. 94 с.
7. Шаповалова Ю. А. Ігрова діяльність як засіб розвитку мовлення дошкільників з порушенням інтелектуального розвитку // Система освіти і виховання дітей з особливими освітніми потребами: досвід минулого – погляд у майбутнє : до 85-річчя акад. В. І. Бондаря [Електронне видання] : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2023. – С. 315–319.